

AFASIFORBUNDET I NORGE

- SPRÅKVANSKER ETTER HJERNESKADE

Helse- og omsorgsdepartementet
v/underdirektør Ingunn Aalvik
Postboks 8011 Dep.
0030 Oslo

Høring – endring i folketrygdløven

Afasiforbundet ser med stor bekymring på at det enda en gang fremsettes forslag om å oppheve §5-10 i folketrygdløven, noe som direkte angår de afasirammede: *”Trygden yter stønad til dekning av utgifter til undersøkelse og behandling for språk- og taledefekter hos logoped og audiopedagog...”*. For de afasirammede er logoped aktuell fagperson.

Vi registrerer med stor forundring og bekymring at et forslag om å oppheve ordningen allerede fra 01.01.07, sendes ut på høring like før statsbudsjettet for 2007 legges frem. Hvilken verdi kan da våre synspunkter ha? Vi opplever sterkt å ikke bli tatt på alvor.

Forslag om å oppheve §5-10 fremmes uten at det er satt i verk tiltak for å sikre brukerne kompensasjon for ordningen, og uten at brukerorganisasjonene er blitt tatt med på råd om hvordan midlene best kan komme aktuelle brukere til gode. Afasirammede utgjør en betydelig andel av dem som får sitt opplæringstilbud finansiert over RTV. Dersom ordningen oppheves med kort varsel, slik det er foreslått, vil mange innen vår gruppe ikke få den hjelp de har behov for og rett til.

Afasi er en ervervet språkskade hos mennesker som tidligere har hatt et normalt språk. Det **rammer plutselig og uventet mennesker i alle aldre**. Det dreier seg om et kommunikasjonshandicap – om mennesker med sentrale nevrologiske skader som får vansker med å forstå tale, vansker med å uttrykke seg og vansker med å lese- og skrive. Vårt viktigste redskap i samspill med andre mennesker, evnen til å kommunisere ved hjelp av ordene, blir borte eller redusert. **Man resonnerer, har meninger - tankene er der altså - men de kan ikke formidles.**

Afasiforbundet Telefon 22428644
Postboks 8716 Telefaks 22418704
Youngstorget E-post afasi@afasi.no
0028 Oslo Bankgiro 1607 55 55109

Forbundsleder Ingjerd Haukeland
Telefon 55 97 41 79
Telefaks 55 97 41 78
E-post i-haukel@online.no

Forskning viser at intensiv logopedi i tidlig fase er viktig for å oppnå et optimalt funksjonsnivå. Midlene som kanaliseres over trygdebudsjettet blir i stor grad brukt til akutt hjelp for afasirammede fra private tjenestetilbydere. I enkelte kommuner er privat tilbud gjennom RTV-avtalen det eneste tilbudet. Dersom denne tjenesten faller bort vil det innebære en dramatisk forverring i tilbudet til de afasirammede.

Da det samme forslaget ble fremmet under forrige regjering var det flere instanser som pekte på konsekvenser og foreslo tiltak som først måtte iverksettes før RTV-ordningen kunne oppheves. Forslaget ble trukket tilbake med den begrunnelse at man så at dette var en komplisert sak som måtte utredes nøyere. Blant annet ble dette uttalt av daværende leder for Kirke- og undervisningskomitèen Rolf Reikvam i møte med undertegnede. Vi kan ikke se at det i denne perioden er foretatt en utredning eller konsekvensanalyse.

Afasiforbundet synes det er beklagelig at det ikke den gangen ble startet en prosess, der aktuelle brukerorganisasjoner ble involvert, for å komme frem til hvilke tiltak som er nødvendige for at mennesker med språk- og talevansker får oppfylt sine rettigheter.

Vi er kjent med at Opplæringsloven hjemler rett til opplæring for våre målgrupper, og at kommunene har ansvar for å oppfylle retten. Men tilbudene er på langt nær godt nok utbygget, tvert imot opplever vi at tilbudene reduseres. Vi ser at opprettholdelse av RTV-ordningen kan være med å hindre utbygging i enkelte kommuner. Men dette er slett ikke den eneste grunnen.

Stram kommuneøkonomi fører til strenge prioriteringer innenfor lovpålagte oppgaver. Vi opplever i dag at det skjer en nedbygging av tilbudet i mange kommuner, ut fra en økonomisk begrunnelse.

Andre steder velger kommunene å **tolke lovverket slik at de kan fraskrive seg ansvar**. Slike tolkningsmuligheter ble det gitt rom for da selve lovteksten ble forandret fra 2002 og formuleringen ”rett til ny opplæring etter sykdom eller skade” ble fjernet. Det er uheldig at denne teksten falt bort. Man må gå til forarbeider og forskrifter for å se hvem som har rettigheter og at logoped er fagperson. Dette har de senere år blitt en kilde til forskjellige lovtolkninger på ulike politiske nivåer.

Vi er meget bekymret når det foreslås at midlene som i dag går til logopediske og audiopedagogiske tjenester skal overføres til rammetilskuddet til kommunene. Det er vel ingen som tror at disse midlene vil gå til våre grupper når selv ikke midler som var kanalisert til kommunene i

forbindelse med Kunnskapsløftet blir brukt slik de var tenkt. Barn og unge blir høyere prioritert innenfor skoleverket i kommunene enn våre grupper. Vi har flere eksempler på at logopedtjenestene blir innskrenket og da er det først og fremst voksne som er salderingsposten.

”Talerøret – Vurdering av tilbud til personer med språk- og talevansker”, (rapport fra tverrdepartemental arbeidsgruppe i 2001) slo fast at tilbudet var mangelfullt og svært variabelt forskjellige steder i landet. Situasjonen er ikke bedre i dag, tvert imot mange steder. Afasiforbundet er kjent med at mange kommuner ikke har noe tilbud til afasirammede.

I rapporten sies det at målet for tjenestene må være at *”brukere med stort behov for språk- og taletrening bør få et tilfredsstillende tilbud som skal være tilgjengelig så tidlig som mulig, uten for tidkrevende og kompliserte saksprosedyrer, og at det må legges til rette for kontinuitet i tilbudet. Helhetlige og sammensatte tilbud nødvendiggjør tverrfaglig samarbeid. Tiltak må organiseres slik at en sikrer likeverdig geografisk fordeling av tjenester så vel som økonomiske ressurser” (vår utheving).*

Hvordan kan det bli et likeverdig tilbud til alle når det skal være opp til den enkelte kommune å foreta økonomiske prioriteringer og å tolke en uklar lovtekst.

I St.prp.nr.61 sies det: *”Overføringen av midler fra staten til kommuner og fylkeskommuner kan enten gjøres gjennom frie inntekter....eller som øremerkede tilskudd. Øremerking av tilskuddsordninger innebærer at staten legger sterke føringer på hvilke tiltak og oppgaver som skal prioriteres i kommunesektoren. Øremerking gir staten en høy grad av kontroll med utviklingen av tjenesteproduksjon i kommunesektoren”*

Det vil være viktig, som den tverrdepartementale arbeidsgruppen foreslår i tilrådingene: å **opprette en særskilt tilskuddsordning til personer med språk- talevansker knyttet til brukernes individuelle rettigheter.** For å sikre at denne tilskuddsordningen vil fungere etter hensikten og initiere ny aktivitet i kommunene for målgruppen bør **tilskuddene utbetales som refusjon for utført arbeid.**

Detter er i tråd med Afasiforbundet i Norges (AFN) og Norsk Logopedlags (NLL) kommentarer i "Talerøret":

*"AFN og NLL støtter arbeidsgruppens konklusjon under forutsetning av at kommunene gis mulighet til å imøtekomme den enkelte brukers behov for logopedisk hjelp ved at **det fra sentralt hold settes av tilstrekkelig midler til logopediske tiltak for voksne**. Dette behovet overskrider langt det som i dag kanaliseres gjennom § 5-10 i Lov om folketrygd. AFN og NLL forutsetter også at tilskuddet gis i form av en refusjonsordning til kommunene."*(vår utheving).

Tilskuddsordningene må tilrettelegges på en slik måte at de motiverer små kommuner med dårlig tilgang på fagfolk til å tenke interkommunale løsninger. Å overføre en overslagsbevilgning som et fast beløp, ut fra forbruket et år, vil i seg selv være et stort tilbakeskritt.

Videre må det presiseres at selv om midler til logopediske og audiopedagogiske tjenester som er avsatt over folketrygden overføres til kommunene vil dette på langt nær være tilstrekkelig til å dekke dagens behov.

I en periode med omlegging av stønadsordninger for språk- og talehemmede blir det viktig å legge forholdene til rette med **overgangsordninger** hvor den enkelte kommune får tid til å finne frem til praktiske og gode løsninger for målgruppen. **Vi ser det som essensielt at brukerorganisasjoner får være med i prosessen.**

En stor fordel med folketrygdens stønadsordning er at tiltak kan iverksettes raskt. Dette er av særlig stor betydning for mennesker som trenger ny opplæring etter sykdom og skade. Det blir altså viktig å sikre rask tilgang på logopedisk hjelp for denne gruppen. Dette kan bl.a. gjøres ved at kommunene inngår driftsavtaler med private tjenestetilbydere.

Vi er kjent med at logopedutdanningen er i endring og at den i langt større grad enn tidligere knyttes opp mot helsefaglige områder. Utdanningen er nå flere steder et heltids profesjonsstudium og ikke lenger en spesialpedagogisk videreutdanning. Det vil derfor være naturlig at logopedien i fremtiden får en sterkere og mer formell tilknytning til helse. Spesielt gjelder dette logopedtjenester til voksne der både henvisningsinstans og samarbeidspartnere er helsepersonell. Det bør derfor være mulig for helsetjenesten også å kunne henvise til private tjenestetilbydere slik det for eksempel er tilfelle innenfor fysioterapien.

Konklusjon

- **Forslaget om å oppheve § 5-10 i folketrygdloven må trekkes tilbake.**
 - Trygdefinansiering av tjenester fra privatpraktiserende logopeder og audiopedagoger må videreføres inntil det er bygd ut tilbud som reelt sikrer at de afasirammedes rettigheter blir oppfylt
 - Overføring til rammetilskudd kan medføre at våre brukere mister et tilbud de har i dag.
 - Brukerne må delta i prosessen som skal lede fram til nye ordninger
 - Midler må kanaliseres fra staten til kommunene med sterke føringer på at de skal nyttes til logopediske tiltak for voksne
 - Det må fortsatt være mulig for afasirammede å få et tilbud fra logopeder i privatpraksis. Alle kommuner kan ikke til enhver tid ha en beredskap som gjør dem i stand til å dekke et akutt behov.

- **Lovteksten må forbedres og formidles til kommunene.**
 - Det bør gå klart frem av selve lovteksten at mennesker med ervervede språk- og kommunikasjonsvansker har rett til opplæring av logoped. Det vil få slutt på kommuners og fylkeskommuners fraskrivning av ansvar for ny opplæring av afasirammede med grunnlag i ulike lovtolkninger.
 - Kommunene må opplyses bedre om det ansvar de har for opplæring av personer med rett til og behov for ny opplæring i grunnleggende ferdigheter etter sykdom eller skade.

- **Språk- og talehemmedes behov må utredes i en egen Stortingsmelding.**

Bergen 20.09.06

Afasiforbundet i Norge

Ingjerd Haukeland
forbundsleder